

pojmal na tleh, kar ga hlapec verže v bližnji vodnjak — in lejte! kmalo se v vodi oživi petelin in prikorači zdrav in vesel k svojim putam. — Ker je vsacimu zdravniku dobro znano, da polivanje z merzlo vodo je poglavitni pomoček zoper vse čermaste bolezni, se nam to naznanilo popolnoma verjetno zdi, in svetovani pomoček zasluži, da se poskusi.

(Da na gnoj sajeni krompir rad gnije) se je spet letos očitno poterdilo; vse njive krog in krog imajo skoraj polovico gnjiliga, kjer je bil na gnoj sajen; na njivi pa, ki ni bila gnojena, je lepo bel in čisto zdrav. Dobro je krompir na koreninše, ali na repiške ali tudi na staro krompiriške saditi, le gnojiti se mu ne smé.

Ogled nove kazenske postave

zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

(Dalje.)

Sedmo poglavje zapopade hudodelstva velike izdaje, razžalitev cesarja in družih oseb cesarskiga rodu, in motenje javnega (očitnega) pokoja.

Hudodelstvo velike izdaje

po §. 58. tisti stori, kdor kaj tacega počne:

1. s čimur se ima cesarjeva oseba na telesu, zdravji ali slobodi poškodovati ali v nevarnost pripraviti, ali pa storiti, da bi se zverševanje njegovih vladarskih pravic ubranilo; — ali
2. kar bi merilo na to, da bi se oblika (forma) vlade posilno spremenila; — ali da bi se
3. kak del od enotne državne zveze ali obsežja dežel austrijskega cesarstva odtergal, ali da bi se državi napravila ali povečala nevarnost od zunej, ali pa kaka puntarija ali domača vojska znotraj; naj se zgodi le-to očitno ali skrivoma, po posameznih osebah ali v tovaršijah, z nasnovo, nagovarjanjem, spodbadanjem, zapeljevanjem z besedo, pisanjem, natisnjenimi deli ali podobami, svetovanjem ali lastnim delom, poprimši se orožja ali ne, z razodetimi, k temu namenu peljejočimi skrivnostmi ali naklepi, s podšuntovanjem, nabiranjem, ogleduhovanjem, podpiranjem, ali s kakoršnim koli v to namenjenim djanjem, če bi bilo tudi brez uspeha ostalo.

Zavoljo tega hudodelstva naj se prisouje smert:

1. vsakteremu, kdor se je zakrivil s kakim v §. 58, čerki 1) zaznamovanih djanj, če je tudi brez uspeha ostalo; in
2. začetnikom, našuntovavcom, vodjem in vsim tistim, ki so pri kakem započetju velike izdaje v §. 58, čerki 2) in 3) zaznamovanih verst neposrednje delali.

Vsi tisti pa, kateri so se takošnega započetja bolj oddaljeno vdeležili, naj se kaznujejo s teško ječo od 10 do 20 let, pri posebni nevarnosti započetja ali storivca pa s teško ječo na vse žive dni.

Ako se je zadnjič

3. z govorjenjem na očitnem mestu ali pred več ljudmi, v natisnjenih delih, razširjenih podobah ali pisanjih kakemu v §. 58 zaznamovanih djanj nagovarjalo, spodbadalo ali zapeljevalo, in ako je to nagibanje brez zveze s kakim drugim hudodelskim započetjem in brez uspeha ostalo (§. 9), je treba prisojevati teško ječo med 10 in 20 leti.

Za povračilo škode, po hudodelstvu velike izdaje državi ali privatnim osebam napravljene, je vsak krivec z vsim svojim premoženjem odgovoren.

Razžalitev cesarja

se po §. 63. vkriviči, kdor cesarju spoštovanje ukrati.

Kdor cesarju spoštovanje ukrati, naj se zgodi le-to z osebnim razžaljenjem, z gerdenjem, hudim ogovarjanjem, ali zasramovanjem, očitno ali pred več ljudmi izrečenim, po natisnjenih delih, s podanjem ali razširjanjem podob ali pisanj. Tak naj se kaznuje s teško ječo od enega do pet let.

Ravno tako se kaznuje tudi djavna razžalitev družih oseb cesarske rodovine, ako se v nji ne najde hujše kaznovavno hudodelstvo.

Motenje javnega pokoja.

S hudodelstvom motenja javnega pokoja se po §. 65 zakrivi, kdor očitno ali pred več ljudmi, ali v natisnjenih delih, razširjenih pisanjih ali podobah:

1. k zaničevanju ali sovražstvu zoper cesarjevo osebo, zoper enotno državno zvezo cesarstva, zoper obliko (formo) vladarstva ali državno upravo našuntovati skuša, ali
2. k nepokoršini, k upor ali zoperstavi zoper postave, ukaze, razsodbe ali naredbe sodnij ali družih javnih oblastnij, ali k odrekovanju davkov ali davšin za javne namene zaukazanih nagovarja, spodbada ali zapeljati skuša.

Z enacim hudodelstvom se tudi zakrivi, kdor

3. takošne tovaršije, ki si za svojo nalogo vzamejo kacega pod čerkama 1) in 2) zaznamovanih kaznivih namenov, ustanoviti, ali druge k deležnosti taistih zapeljati skuša, ali se jih sam kakor koli bodi vdeleži.

Kazen tega hudodelstva je teška ječa od enega do pet let.

(Dalje sledi.)

Življenje slavnih Slovanov.

VII.

Komenski *).

Jan Amos Komenski spada med naj znamenitnejše može vsih vekov in narodov. Spisal je veliko imenitnih in prekoristnih bukev v českem in latinskem jeziku, ktera je znal kaj lepo pisati. „V pisanji českega jezika“ — pravi slavnoznani Palacki — „ga ni doslej še nikdo prekosil“.

Ker pomeni Komenski „domá iz Komne“, moravske vasi, nekdanj Svetlovski graščini podveržene, so to vas nekteri njegov rojstni kraj imenovali; zdaj pa vémo, da se je narodil v Nivnicah, mesticu na Moravskem, ne daleč od ogerskega Broda 28. marca 1592. Toraj se je tudi sam Moravca Ogorskobrodskega (Hunnobrodensis Moravus) podpisoval.

Oče, mlinar, in mati sta mu še mlademu umerla. Ker sta bila premožna, je imel ukaželjni mladenec pomočkov dovolj, se šolskih nauk lotiti. Izučivši se prvih nauk domá, stopi leta 1608 v latinske šole, kje, se prav ne vé.

S posebnim veseljem se je učil latinskega jezika, ki so ga ondaj kot jezik učenih vse Europe toliko v čislili imeli. Ali nerodno razlaganje tega, kakor tudi drugih nauk v šoli razsvetljenega mladenca v serce žali. Že zdaj premišluje, kako bi bilo treba šole — ukoznanstvo — popraviti, da bi svoj namen bolj spolnovale. Nastal je pozneje res sam naj imenitnejši učenik tako važnega ukoznanstva, to je, vednosti, kako

*) Z latinskim končajem: »Comenius« (beri: Komenius). Ker so ondaj učeni po latinsko pisali, je trebalo imena polatinčevati; drugači jih ne bi bili mogli sklanjati. Tudi mi ptuja imena po kroju našega jezika krojimo, ako ni njih končaj za »sklanjanje po naše« pripraven. Pis.

šolsko mladino mnogoverstnih nauk po pameti, brez nepotrebnih težav, s pripravnimi pomočki naglo in dobro učiti.

Visoke šole v Herbornu in Heidelbergu na Nemškem (1613) zveršivši, se je napotil na Holanško in Angleško, in pride dvaindvajsetletni mladeneč tudi v Amsterdam, poglavitno mesto Holandije. Ondaj si ni mislil, da mu bo kedaj to mesto starčeku, povsod preganjanemu, pribežališče.

Obogativši se z različnimi znanostimi se verne (l. 1614) v svojo domovino, da bi jih razširjal. Še tisto leto ga izvolijo vodja šole Prerovske, leta 1618 pa vodja šole in pridigarja tako imenovane „jednote (občine) bratov českih in moravskih“ v Fulneku. V obéh mestih je za zboljšanje šol marljivo marljivo delal in pisal. Ali nesreča je hotela (1621) imeti, da mu v Fulneku, po Špancih izropanem in potem zažganem mestu, vsi spisi in vse bukve zgorijo — šolam na veliko veliko škodo.

Leta 1628 pa mora Komenski premilo svojo domovino zavoljo verskih zmešnjav zapustiti in gré po mnogih nadlogah v Lešno (Lissa) na Poljskem. Pred odhodom je bil spisal (l. 1623) v českem jeziku „labirint sveta“, nauka in modrosti polne bukve, s katerimi bravca križem svet do vsih stanov vodi, pokazovaje mu napake vsakega in zboljševaje mu serce. — V silnih stiskah je spisal (l. 1625) svoj drugi česki spis, lepo pesem, imenovano „hlubina bezpečnosti“ po naše: globina varnosti. Tako imenuje mirno serce človekovo.

V Lešno se je lotil po lastnem nagibu Lešenske šole popravljati, in spiše v ti namen po česko troje izverstne bukve po imenu: „velika didaktika“ (naukoznanstvo), „škola materska“ in „škola prostonarodna“. Ti spisi so bili pozneje tudi na latinski in nemški jezik prestavljeni.

Tukaj je nadalje učeni mož po latinsko dognal in (l. 1631) na svet dal imenitno delo: „janua linguarum rese-rata“ (odperta vrata do jezikov), kteremu delu zdaj sploh „orbis pictus“ (narisani svet ali svet v podobah) pravijo, zato ker Komenski v njem svet, imenitnejše stvari itd. bravcu z besedo in z narisanimi podobami pred oči postavlja. „Odperta vrata do jezikov“ pa je te še ne prehvaljene bukve kerstil, zato ker jih je mladini posebno s tem namislikom spisal, da bi se iz njih prav lahko in prijetno latinskega jezika, ob enem pa tudi veliko koristnega in za življenje potrebnega učila.

S tako umno naredbo je pa pokazal vrata, skozi ktera človek, posebno otrok, tudi do vsakega drugega jezika lahko in po prijetnem potu pride, se ga nauči, — ter si gredoč poverh še veliko sladkih tečnih jagodic za živež — koristnih in potrebnih nauk — nabere. — Kako so se imenovane bukve dopadale in se še dopadajo, spričuje to, da so že skoraj na vse evropske jezike, kakor tudi na arabskega, turškega, perzijskega in mongolskega prestavljene. Perve bukve s podobami, — prvi tako imenovani nazorni nauk *) za otroke so bile, kateri po velikih mestih še le zdaj obveljuje, kterega veljavo je bil pa Komenski že tako davno spoznal. On je bil tedaj početnik nazornega nauka.

S tem in z drugimi imenitnimi deli pozneje imenovanimi, je Komenski šolski nauk in izrejo otrok močno močno zboljšal ter svetu po tem takem jako koristil. Po vsi pravici si je toraj zaslužil častni venec hvale in slave, ki mu bo vedno zelenel. — Po spričevanju Palackega je bil napravil Komenski v Pre-

rovu že ondaj (1618) rečno ali realno šolo, kakoršne pri nas tudi še le zdaj napravljajo.

Za učnike si je pa preučeni mož potlej nekaj višjega, nekaj pripravnjega umislil: panzofijo (vesoljno modroznanstvo), to je, kratek obseg vsih naj potrebnjših nauk, pisan v latinskem jeziku. To učenosti polno delo je bilo l. 1637 v Oksfordu *), l. 1639 pa v Londonu **) na Angleškem tiskano.

(Konec sledi.)

Potovanje po Laškim.

Spisal M. Verné.

21. pismo.

Dragi prijatel!

Poslednjikrat iz Rima.

Potem pa mi ni bilo več družiga mar, ko na vse zadnje še cerkev sv. Petra in Vatikanski muzej dobro ogledati. V obojim sim že pred večkrat bil. Razsvitljenje (illuminazione) cerkve, posebno kuple, ponoči pred sv. Petra praznikom, in slovečo džirandolo (Girandola) na sv. Petra večer sim tudi že prej vidil. Razsvitljenje ima to posebnost, de se, ko je eno uro noč, hipoma, kakor de bi začaral, spremenil in kaj lepo pomnoži. Džirandola pa je umetno napravljen ogin (Feuerwerk), ki na gradu „Castel Sant' Angelo“ celo debelo uro gorí.

Kar pa veliko mašo na sv. Petra dan vtiče, ki so jo sv. oče papež peli, in pri kateri se je kakih poldrug sto duhovnov pri altarju sukalo, Ti naravnost povém, de se mi ni dalo moliti; zakaj ptujci, in kar je scer radovedniših ljudi, so se silno k altarju gnjeli, kolikor je bilo moč in kolikor so straže dopustile; drugi so pa večidel po silno veliki cerkvi semtertje hodili, se pogovarjali in šeptali, de je bilo kaj! Le o povzdigovanji je vse vtihnilo in mende — molilo.

Posebno mi je dopadlo, de papeža k altarju, in po maši nazaj po cerkvi na lepim stolu nesejo, de ga vsak lahko vidi. Ko bi ga ne nosili, bi se ljudje še bolj gnjeli, de bi ne bilo obstati, in vender bi gamende marsikdo ne vidil. V Rim iti in papeža ne viditi, bi bila pa vender prehuda.

Cerkev sv. Petra pa je, kakor sim Ti že pisal, gotovo nar večí in nar lepši na svetu. De nje velikost laglej presodiš, Ti hočem mero dolgoti nar večih današnjih cerkvá, kakor je v tla te cerkve vrisana, tu pridjati:

Cerkev sv. Zofie v Carigradu	492,
Cerkev sv. Pavla poleg Ostienske ceste	572,
Cerkev sv. Petronia v Bolonji	595,
Stolna cerkev v Milanu	606,
Stolna cerkev v Fiorenci	669,
Cerkev sv. Pavla v Londonu	710,
Cerkev sv. Petra v Rimu	837

rimskih pedí (palmo romano). Na širokost pa meri, kjer je nar širokejši, 607 tacih pedí.

Od leta 1506 do leta 1614 so jo zidali, in čez 100 milionov — čuj! čez 100 milionov — va-njo zazidali. Ni tedaj čuda, de so po vsih deželah denarje brali in še odpustke za-nje dajali. Za to je pa tudi zares veličanska in vsa polna lepote in krasnih podob in spominkov.

Vatikanskiga poslopja (Palazzo Apostolico del Vaticano), ki ima 22 dvorišč ali borjačev in čez 11.200 stanic, in v katerim so neprecenljivi zakladi učenosti in lepih umetnost, namreč sloveče vatikansko bukvišče in muzej, Ti nisim v stanu natanjko popisati. Le to Ti povém: ako bi v Rimu razun sv. Petra cerkve in vatikanskiga bukvišča in muzea celò nič družiga ne bilo,

*) Nauk je nazoren ali na zor (na pogled), če učenik učencom vse samostalne reči, od katerih jim kaj pripoveduje, ali same na sebi, ali vsaj njih podobe izrezane ali narisane pokazuje, da si učenci vsako prec prav mislijo.

*) Z napisom: Conatuum Comenianorum praeludia.

**) Z napisom: Pansophiae prodromus.

liko govejiga mesa; ko pa kmečk fant vojak postane, je vsakdanji živež njegov meso.

Kdor vse to le enmalo prevdari, mu mora jasno kot beli dan biti, da mora cena mesa sedaj veliko višji biti, kakor je pred nekimi leti bila, in da bi morali kmetovavci živino le v veliko zgubo rediti in mesarjem prodajati, ako bi jo hotli po takim kupu imeti, kakor si ga gotovo vsi, ki ga jémo, želimo. Ali so pa kmetovavci sedaj v stanu živino po takim kupu prodajati, kot pred enimi leti, bo vsak lahko spoznal, ki ne želi pogube kmetijskiga stanú, to je, tistiga stanú, ki je našimu cesarstvu nar važniši stan.

Okoljšine časa so tedaj tako nanesle, da je cena mesa tako silno kviško šla, da je zares težava za manj premožne ljudi. Kadar bojo te okoljšine jenjale, bo jenjala tudi visoka cena mesa, ktera se ne da po nobenim ukazu, po nobeni postavi nana gloma ponižati. To vlada povsod dobro previdi in zatoraj vé, da se ta nadloga ne more z ukazano tarifo odverniti, kakor nekteri mislijo, ki bi le radi po ceni meso imeli brez pomislika: ali gré kmetijstvo in obertnijstvo mesarjev med tem v pogubo ali ne. Lahko je abotnimu reči: „kmet, daj živino po ceni! mesár kólji jo dober kup!“ ali kmet mora tudi živeti in mesár vendar tudi.

(Konec sledí.)

Ogled nove kazenske postave

zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

(Dalje.)

Od vstaje.

Hudodelstvo vstaje je, če se več ljudi skupi, da bi se gospóski s silo uperli; namen take zoperstave bodi, kaj izsiliti, se naloženi dolžnosti umakniti, kako napravo ali spolnjenje javnega povelja ovreti, ali kakor si bodi javni pokoj motiti.

Pri tem ni nobenega razločka, naj bo ta sila obernjena proti kakemu sodniku, gosposkini osebi, uredniku, odposlancu, postavljenču ali služabniku državne ali občinske oblasti, proti civilni, dnarstveni (finančni) ali vojaški straži, ali kacemu žandarju, ali proti gojzdnarskemu uredniku, ki je postavljen za varovanje gojzdov, če je tudi v privatni službi, da ga je le pristojna cesarska oblastnija v prisego vzela, ali proti tako zapriseženemu osebju gojzdnega nadgledstva, ali proti osebi, ki je za nadgled pri državnih ali privatnih železnih cestah, ali za oskerbovanje vožnje po taistih, ali za varstvo in službo državnega daljnopisnika postavljena, kadar te osebe kak gosposkin zaukaz spolnujejo, ali svoj ured ali svojo službo opravljajo.

Vsakteri postane kriv vstaje, kdor se skupljanju, bodi si preci iz početka, ali še le po tem pridruži, ko jame napredovati.

Tisti, ki pri vstaji zoper gosposkine osebe ali straže, ktere pridejo utišat nepokoj, v upornosti obstanejo, zapadejo teški ječi od 5 do 10 let, in če so ob enem našuntovavci ali vodji, od 10 do 20 let.

Razun primerleja poprejšnega paragrafa naj se našuntovavci in vodje obsojujejo v teško ječo od 5 do 10 let, drugi sokrivci pa po meri nevarnosti, škodljivosti in svoje deležnosti od enega do 5 let.

Če se je nepokoj pri svojem začetku kmalo zopet vlegel, ter se ni nadalje nevarno unel, je treba šuntarjem in vodjem ječo med 1 in 5 leti, drugim krivcom pa med 6 mesci in 1 letom prisojevati.

Od punta.

Kadar se iz kakoršne si bodi prilike ljudje sku-

pijo in pri tem z zoperstavo zoper naprejno opominjanje oblastnije in z zedinjenjem zares silovitih pomočkov do tega pride, da se za ustanovljenje pokoja in reda mora izredna (nenavadna) moč porabiti, je punt, in vsakteri postane kriv hudodelstva, kdor se takošnega skupljanja vdeleži.

Ako se mora punt z naglo sodbo (Standrecht) ustaviti, je kazen smert, po predpisih v postavi za ravnanje danih.

Zunej nagle sodbe naj se našuntovavci in vodji k teški ječi od 10 do 20 let in pri silo visoki stopnji hudobije in nevarnosti naklepa na vse žive dni obsojujejo.

Drugi sokrivci naj se kaznujejo s teško ječo od 1 do 5 let, pri višji stopnji hudobije in deležnosti pa od 5 do 10 let.

(Dalje sledí.)

Življenje slavnih Slovanov.

VII.

Komenski.

(Konec.)

Leta 1642 je bil Komenski po svoji učenosti v šolskih zadevah že tako na glasu, da ga angleška vlada zaprosi, da bi prišel na Angleško šole po svoji misli uravnavat, kar se pa zavoljo domačih nepokojev ni moglo zgoditi. Napoti se potem vsled enakega častnega vabila švedovske vlade na Švedovsko, od tod v Elbing in Kdansk (Dancig) na Pruskem. V tem mestu je dal (l. 1648) vsa svoja naukoznanska dela, dvě leti popred po treh švedovskih odbornikih pohvaljena, na dan.

Ravno tisto leto ga izbere občina českih in moravskih bratov v Lešnu svojega škofa. Verne se toraj v Lešno, kjer marljivo mnogoverstne reči spisuje.

Med tem so njegove ukoznanske bukve nov sad rodile. Po vsih imenitnejših šolah so počenjali mladino po njegovem uku učiti, nove šole po njegovi misli osno-vávati. Šolski vodji so se prihajali v takih zadevah od blizo in od daleč k njemu posvetávat. Leta 1650 pa gré po večkratnem vabilu vladajočega kneza Rakocija, da bi prišel tudi šole njegove sedmograško-ogerske dežele uredevat, s tem namenom sam na Ogersko v Šaroški Potok (Sáros-Patak).

Po Rakocijevi smerti (l. 1654) se verne spet v Lešno, kjer mu dvě leti pozneje v vojski Švedov s Poljaki v veliko škodo vnovič vsi rokopisi in vse bukve zgorijo. — Iz mesta v prah in pepel spremenjenega pobegne Komenski v Amsterdam, in najde ondi pribežališče pri plemenitemu Lovrencu Geru, sinu bogatega kupca Ljudevita Gera, s katerim se je bil Komenski na Švedovskem soznanil in sprijatlil. Tukaj je dal Komenski po želji starašinstva tega glasovitega mesta vsa svoja ukoznanska dela v latinskem jeziku v 4 velikih delih na svetlo, vmes tudi tista, ktera je bil izvirno po česko spisal. Še nekoliko drugih spisov dá na dan; leta 1671 (15. oktobra) pa končá preslavni Slovan svoje življenje tiho in pokojno v osemdesetem letu svoje starosti. Truplo so iz Amsterdama v Narden (tudi v Holandii) odpeljali.

Njegov zadnji (latinski) spis, kakor labudovo petje, je bil spis „unum necessarium (eno samo je potrebno), kterege je tudi na česki jezik prestavljenega zapustil. Pobožno misel te knjige, njeno pripravnost za prid priprostega ljudstva, jasno in priserčno besedo, s katero 77letni starček ljudém vse tako ljubeznjivo na serce poklada, je umel po vrednosti ceniti učeni Nemec Herder v svojih pismih za pomnoževanje ljudomilosti ali vladnosti.

Še veliko drugega znamenitnega je Komenski napisal. Sloveči jezikoznanec Adelung je 92 spisov tega preučnega moža naštel. Imamo jih pa le 54. Zasluge našega Komenskega v šolskih zadevah so neizrečeno velike. Slava njegovega imena se je razlegala svoje dni in se razlega še dan današnji po vsem omikanem svetu. Njegovo ime je vendar sosebnost Nelslovanom, po latinskem končaju „Comenius“ bolj znano, in da je bil po rodu Slovan, še celò veliko veliko njegovih spoštovavcov ne vé. Bil je. Narod slovanski smé po tem takem zavoljo tega tako učenega sina posebnost ponosen biti.

Obširnejše je popisal njegovo življenje Palacki v časopisu českega muzeja l. 1829. Ti življenjopis je bil tudi v najnovejšem česko berilo (čitaci knihu) za vikse latinske šole (nadgimnazij) vzeti.

Slovanski popotnik.

Spisuje Fr. Cegnar.

* Pri vasi Premyslenj na Českem na desnem bregu Moldave, kjer so že več starin iz časov paganskih (ajdovskih) Slovanov našli, so zadeli po naznanilu „Praž. Nov.“ unidan na pagansko pokopališe; na več krajih so ležale po tri trupla eno čez drugo; tudi več posod so našli pri ti priliki; nar veči so izročili českemu muzeju.

* Ministerstvo vnanjih zadev je dovolilo marljivemu društvu povestnice jugoslavenske, da smé važne pisma, ki dotičejo zgodovino slavensko, iz c. k. državnega arhiva prepisovati.

* Konec preteklega mesca je žalibog! nehal izhajati slavnoznani česko-slovenski list: „Slovenske pohlady“, kterega neutrudljivi vrednik je bil M. J. Hurban. Le to nas tolaži, da gosp. Hurban, ki je že enkrat umerli časnik k novemu življenju obudil, ga bo skoraj spet.

* Doslej je že 91.500 fl. za národno česko gledišče podpisanih.

* V zakladu šolskih knjig je ravno na svitlo prišel 1. zvezek česke knjige pod naslovom: „Dejepis lidstva k užitku mladeži viših a gimnazialnih třid“. Ta zvezek obseže starodavno dogodivščino. Ministerstvo uka je to knjigo priporočilo za višji gimnazij. Potem je prišla na svitlo tudi bibliška dogodivščina, ktero je ministerstvo dotičnim ordinariatom poslalo, da bi se v vse ljudske šole vpeljala. Tudi je ministerstvo uka ukazalo, da naj se natisne zemljopis, pisan za tretji razred realke od učitelja Zapa.

* „Zora“ bo prišla — kakor „Bčela“ piše — letos v Zagrebu na svitlo in bo prinesla več s cirilico tiskanih sestavkov.

* Po naznanilu „Bčele“ je poslal ruski pisatelj Palauzov iz Petrograda troje svojih del naši nadopolni slovenski pisateljki gospodični Josepini Turnogradski v znak posebnega spoštovanja.

* Perva česka igra „Paličova dcera“ (hči), ki jo je v gledišu na Dunaji novo osnovana družba igrala, je močno dopadla. Gospodični Lipšer in gospoda Kounsky in Pokorní so se sosebnost dobre igravce skazali. Gledišče je bilo polno.

* V Pragi je na svitlo prišla v českem jeziku Tomekova „povestnica austrijskiga cesarstva“; c. k. ministerstvo jo je priporočilo za 6. realni razred in za gimnazij. Tudi v ilirski jezik se je jela predstavljati.

Potovanje po Laškim.

Spisal M. Verné.

22. pismo.

Dragi prijatelj!

V Napoli 12. julia 1847.

10. dan julia sim jo ob enajstih pred poldne po novi Apjevi cesti (Via Appia) iz Rima odrinul. Apjeva cesta je bila v starih časih kraljica vsih cest (Regina viarum). Več ko 300 let pred Kristusom jo je Api Klaudi od Rima do Kapue naredil. Pozneje jo je cesar Trajan od Kapue do Brunduzia zdaljšal.

Malo več ko pol ure od Rima je neka zdravilna voda, ki ji „Acqua Santa“ (sveta voda) pravijo. Nekteri jo poleti le pijejo, drugi se pa tudi koplejo v nji. Poleg ceste je polno razvalin starih grobov in tempeljav, med kterimi se vidi tudi tempeljček boginje, ki so jo Rimljani žensko srečo „Fortuna muliebris“ imenovali. Pravijo, de ondi ste bile mati in žena Koriolana preprosile, de ni mesta dalje stiskal in nadlegoval.

Eno uro od Rima je viditi nekoliko od ceste na desni veliko razvalin vkup, ki jim „stari Rim“ pravijo, in zastran kterih se prav ne vé, kaj so bile.

Še malo več ko toliko naprej se pride po napetim klancu v Alban. Od tega mesta sim že nekaj povedal. Nekoliko korakov takraj Albana je 24 čevljev visok, štirivoglat grob s peterimi odrasliki. Albančeni pravijo — mende zavolj teh odraslikov — de je grob slavnih Horaciev in Kuriaciev, kar pa gotovo ni, ker Tit Livi piše, de so bili posebej pokopani, vsak na tistem mestu, kjer je umerl. Učeni si zatoraj glave belijo dokazati — nekteri de je Pompejev grob, drugi pa, de je Hetrurški kralj Porsena sina Arunta, ki so mu ga bili Aričiani ubili, tū pokopal.

Potem se gré nazdol v globok jarek, in iz jarka po zlo napetim klancu v Aričio. Zavolj tega težavniga klanca delajo zdaj čez jarek silno velik most, ki ga bodo v dvéh ali treh letih dozidali. Most bo Aričio Albanu potem tako približal, de se bo v hipu sém pa tje, in de Aričia bo le Albanovo predmestje.

Aričia, zdaj malo več ko srednja vas, je silno staro mesto na visoki skali, od kodar se dalječ krog vidi, posebno pa proti jugu čez krasno ravnino na Tirenko morje.

V letu 713 po sozidanji Rima je tudi Horaci tod potoval, ko je namreč Mecenu naproti šel. Mecena je s Kokcejem („missi magnis de rebus uterque legati“) v Brunduziu med Oktavianam in Mark-Antonianam mir delal; in ko je imel nazaj priti, mu je Horaci naproti šel. V Aričii je prenočil, ker pravi:

»Egressum magna me excepit Aricia Roma

Hospicio modico; rhetor comes Heliodorus,

Græcorum longe doctissimus. Inde Forum Appii

Differtum nautis, cauponibus atque malignis«.

Ko bi g. profesor Repič v Ljubljani to bral, kaj ne de bi ga veselilo, de nisim Horacia še popolnoma poznabil, in de še kaj latinščine znam?

Iz Aričie pelje cesta čez zale, z lepim drevjem obrašene gričke v Čintiano (Genzano), prav prijazno mestice z ravnimi prostornimi ulicami.

Nekoliko čez pol ure od Čintiane na desni od ceste proti morji je Čivita Lavinia, nekdanje Lanuvium. Malo dalje je nekdanje Lavinium, mesto, ki ga je bil Enéa ženi Lavinii, Latinovi kraljičini, v čast sozidal; — in še nekoliko dalje vstran so mi kazali ob morji nekdanje Laurentum, kamor je bil Enéa iz Afrike pribrodil. Dan današnji se mu Pratika pravi.

Šest milj, ali malo več ko eno uro, od Čintiane so Veletri na prijaznim hribu. Ob starih časih so to mesto Velitræ imenovali, in bilo je poglavno mesto Volskanov. Griči okrog mesta so polni dobro obde-